

Proč jsem napsal Cesty k přirozenému lesu?

Po letech jsem měl možnost navštívit archiv bývalého Lesního závodu Krnov, kde jsem nastoupil po vojenské základní službě. Zaujala mě dosud neznámá Všeobecná část lesního hospodářského plánu – LHP na léta 1972 – 1981, teda z období, kdy jsem již na LZ nesloužil. Zalistoval jsem ve stati na str. 91 – Zhodnocení dosavadního hospodaření, kde se mimo jiné píše:

„Co se týče systému, kterým byly mýtní těžby v LHP navrhovány, je třeba říci, že byl silně poznamenán individuálními názory místních hospodářů, což mělo i své negativní důsledky. Tak např. na polesí Ježník byla nemalá část mýtní těžby navržena a během decennia realizována při kotlíkovém rozpracování smrkových porostů, často poměrně velmi mladých. Takto rozpracované porosty nebude možno kotlíkovým způsobem dále těžít, vzhledem k nutnosti přechodu na velkoplošnější způsob hospodaření a kromě toho působí tento způsob obtíže při zalesňování.“

Dnes, po čtyřiceti letech, když jsem se dozvěděl o zhodnocení části mé práce pro les, jsem se nestačil divit. V roce 1961 jsem nastoupil na polesí Ježník jako polesný ve svých 23 letech, kdy jsem byl vlastně lesnickým élémem. Současně v tomtéž roce byl již v platnosti nový Zákon o lesích č. 166/60 Sb., který stanovil základní hospodářský způsob maloplošně pasečný a nahrazoval Lesní zákon č. 250 z roku 1852, který už nemohl vyhovovat novým společensko-politickým podmínkám. Zvláště na severní Moravě se generalita podnikového ředitelství zhlédla ve vysokých výkonech mechanizačních prostředků a té samozřejmě nemohl vyhovovat jemnější způsob podrostního hospodaření, ale i požadovaná druhová přeměna smrkových porostů, protože smrk se usídlil ve vědomí lesníků jako „*dřevina budoucnosti*“.

Bylo by pokrytecké svalovat vinu za nerespektování ustanovení nového lesního zákona na celý lesnický stav. Tehdejší praktičtí lesníci pracovali ve vzpomínkách na drastické válečné hospodaření se dřevem a výši těžby v období protektorátu. Euforie z osvobozeného hospodaření po roce 1945 byla poznamenána zákazy holosečí a nařízením o prořezávání porostů, s cílem zajištění přirozené obnovy. Počáteční nadšení pro přirozenou obnovu postupně mizelo v souvislosti s prvními neúspěchy tam, kde to zkrátka z různých příčin nešlo. Navíc, do této lesnické politiky přišlo politické rozhodnutí po vzoru Sovětského svazu, rozdělit správu lesů na pěstební a těžební instituce. Toto rozdělení se myslelo smrtelně vážně, dokonce i lesnické školy byly takto specifikované. Já jsem ale již v roce 1958 maturoval na Lesnické technické škole v Hranicích jako na škole, která vyučovala a při-

pravovala praktické lesníky v duchu prvorepublikových a bezprostředně poválečných osnov.

Jak se může praktický lesník v těchto politických a organizačních kotrmelcích vyznat? Připočteme-li k tomu ještě známý konzervatismus lesníků na všech úrovních, nelze se divit, že podrovní hospodaření se stalo lesnickou popelkou a zůstalo na papíře a v myslích několika málo jedinců – nadšenců. Do všeobecného povědomí by podrovní hospodaření možná vstoupilo nebyť normalizace se změnou lesnické politiky směrem k velkoplošnému, smrkovému hospodářství a nástupu myslivecké lobby vrchnostenské třídy. Relativně nový lesní zákon č. 166/60 Sb. přestal postupně vyhovovat dosaženému vědeckotechnickému stupni a ekonomickému rozvoji, jak se oficiálně zdůvodňovalo, včetně tehdejších záměrů státu dokončit socializaci lesů. Byly vydány dva zákony, a to zákon č. 61 a 96 z roku 1977 Sb., které legalizovaly tehdejší lesnickou politiku, poznamenanou smrkovým hospodářstvím a velkoplošnými holosečemi do výměry 5 ha. Konec těmto kotrmelcům nastal až po roce 1989, který přinesl zásadní změny společensko-ekonomických a politických poměrů v ČR. Byly to změny vlastnických práv k lesům z vlastnictví státu v roce 1991 postupně do vlastnictví obcí, fyzických osob, lesních družstev a výhledově církví, a tak bylo přistoupeno k nové právní úpravě lesního hospodářství Zákonem o lesích a o změně doplnění některých zákonů (lesní zákon), č. 289/1995 Sb. Vlastní znění zákona a vyhlášek bylo v mnohých směrech poplatné starým předpisům a nerefletovalo novosti z moderního celoevropského pojetí lesa. Ministerstvo zemědělství mělo k dnešnímu dni čas minimálně 15 roků, aby upravilo zákon nově schválený poslanci a vyhlášky, jejichž změny mohli iniciovat pracovníci LČR, ČLS, vysoké školy a další. Proč tak nečinili? Z lenosti nebo z neznalosti? Dnes jsou všichni chytří, ale nikde jsem nečetl, že problém je ve smrku a ve zvěři. Nikdo se jich nechce vzdát a vše se svaluje na teplo, na liknavost zpracování, dokonce na přestarlé porosty věku 115 roků, ale co potom ty hynoucí šedesátileté...? Kdyby se alespoň styděli a nevystupovali ve sdělovacích prostředcích! Ptám se: To jsou tací „lemplové“ i v Polsku, Slovensku, Německu, kde jsou problémy se smrkem obdobné? Nebo jsou neznánci jenom v Česku? Vidím, že i tento zákon a vyhlášky dle mého soudu moderní budou vyžadovat novelizaci některých paragrafů a ustanovení. Věřím, že některé odstraní a nové přidá zejména práce lesníků na Národním lesnickém programu (NLP), ve spolku Pro Silva Bohemica, na certifikaci FSC, ve společnosti pro výzkum lesních ekosystémů (IFER) v duchu celoevropského víceúčelového poslání lesního hospodářství k přírodě blízkému obhospodařování lesů.

Pohnutky, které mě vedly ke studiu lesnictví

Jsem křtěný Vltavou. Bydleli jsme v Braníku. Z období protektorátu si toho moc nepamatuji, nějaké vzpomínky mám na osvobození Prahy Rudou armádou 9. 5. 1945. A že jsme často měli za Reichu hlad.

Otec mě od mládí vedl k lásce k přírodě. V knihovně měl mnoho vzácných knih o přírodě počínaje Brehmem, Polívkou a konče Jouklovými Motýly. Byl botanikem a vášnivým entomologem. Jeho sbírka řádu *Lepidoptera* čítala okolo tisíce středoevropských taxonů. Když počasí dovolovalo, vyjížděla v neděli celá rodina do přírody. Sobota byla pracovní. Navštěvovali jsme Posázaví, křivoklátské lesy, povodí Berounky.

I po válce byl nedostatek potravin, vše bylo, tuším do roku 1953, na příděl. Zvláště ve velkých městech, kde nebyla možnost chovat drůbež nebo králíky, byl každý dar z venkova vítán. Známy hajný z Těptína nás pozval na zabíjačku. Na hájence jsme spolu s jeho synkem dostali za úkol v lese naškrabat uschlou pryskyřici ze stromů. Tu jsme pak přes jutový pytel kladivem drtili na prach. Tato kalafuna se použila při zabíjačce ke snadnějšímu očištění čumíka od štětín.

Každé prázdniny jsme jezdili na celé dva měsíce do Chlumu. Našel jsem si kamarády z blízké fořtovny, kteří byli staří jako já. Trávili jsme spolu všechnen volný čas pobýváním v lese, při koupání v rybníku, při polních pracích při senoseči a žních. Zajímavé pro nás bylo, když nás pan polesný vzal do lesa. Vzpomínám, že měl zelenou kamizolu vojenského střihu z tuhé látky. Později dostali lesníci uniformy petrolejově modré barvy. Polesným jsme byli zaměstnaní pletím borových semenáčků ve školce a hodně jsme se naběhali při sběru klikorohů z lapacích pastí. Pasti byly signalizovány kolíkem a v přeložené smrkové kůře lýkem dovnitř byl borový letorost k nalákání klikoroha.

Pro mne, jako městského kluka, bylo všechno toto počínání velmi zajímavé a probouzelo ve mně touhu stát se hajným.

Moje lesnické teoretické základy

Po složení přijímacích zkoušek jsem byl přijat na Lesnickou technickou školu v Hranicích.

Jako student lesnické školy jsem byl ovlivňován profesory v přístupu k mému budoucímu obhospodařování lesů. Zvláště rád vzpomínám na Ing. Míchálka, který nám se zápalem přednášel o švýcarských výběrných lesích. Jeho zapálení pro výběrné lesy možná pramenilo i z jeho dřívější spolupráce s prof. Polanským, ortodoxním zastáncem výběrných lesů a převodů na ně.

Obdobně nás seznamoval s lesnickou „Mekkou“ v Opocně – dílem lesní mistra Koniase. Jeho pětadvacetiletá práce směřovala ve svém výsledku ke skupinovitému smíšení, druhovým přeměnám a k převodům pasečných tvarů